

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ДО СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

ЮХНО Олександр Олександрович - доктор юридичних наук, професор, Харківський національний університет внутрішніх справ, кафедра криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки

<https://orcid.org/0000-0002-4771-0531>

МАТЮШКОВА Тетяна Петрівна - кандидат юридичних наук, доцент, Харківський національний університет внутрішніх справ, кафедра криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки

<https://orcid.org/0000-0001-7973-4581>

УДК 343. (477)

DOI 10.32782/NP.2022.2.12

В статті визначені сучасні теоретичні, законодавчі і прикладні проблемні питання тактики слідчого експерименту та шляхів їх вирішення в частині залучення спеціалістів з різних галузей знань при його підготовці, проведенні та фіксації. Здійснено порівняльний аналіз відповідних положень чинного КПК України, КПК України 1960 року, підзаконних нормативно-правових актів. Викладені особливості взаємодії слідчого, дізнавача, прокурора зі спеціалістами під час їхньої участі у окремих слідчих (розшукових) діях на досудовому розслідуванні окремих видів злочинів. Визначені актуальні напрями подальших досліджень залучення спеціалістів до слідчого експерименту.

Ключові слова: залучення спеціалістів, слідчий експеримент, спеціаліст-криміналіст, взаємодія, вдосконалення тактики.

Постановка проблеми

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) визначає, що слідчий експеримент є однією зі слідчих (розшукових) дій, яка проводиться слідчим, прокурором шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення [1]. Це стало можливим після довгих років наукових кримінальних процесуальних і криміналістичних дискусій щодо назви і змісту статті 194 КПК Украї-

ни 1960 року «Відтворення обстановки та обставин події» [2, с. 343; 3, с. 282]. Попри те, що на сьогодні сутність, мета й правила проведення слідчого експерименту відповідають загальноприйнятим у зарубіжних країнах положенням, чергові зміни і доповнення КПК України (а саме, оновлення поняття спеціалісту у ч. 1 ст. 71 та введення нової статті 40-1 «Дізнавач»), а також зміни відомчих нормативно-правових актів з питань діяльності МВС України, обумовили виникнення нових проблемних питань з тактики підготовки, проведення і фіксації даної слідчої (розшукової) дії, що потребує додаткових наукових досліджень слідчого експерименту.

Стан дослідження

Тактика проведення слідчого експерименту, залучення спеціалістів до участі у слідчих(розшукових) діях (далі – С(Р)Д) привертала увагу таких вчених, як Т.М. Балицький Р. С. Белкін, Є. О. Даніч, В. А. Журавель, Д. Д. Заяць, В. М. Ковбаса, В. О. Коновалова, В. В. Негребецький, В. А. Очеретяний, І. В. Пиріг, В. В. Пяковський, Р. Л. Степанюк, К. О. Чаплинський, О. К. Чернецький, В. Ю. Шепітько, В. В. Юсупов та багатьох інших. Системна увага вчених до слідчого експерименту не виключає нагальної потреби у дослідженнях сучасних проблемних питань підготовки, проведення і фіксації даної С(Р)Д при досудовому розслідуванні окремих видів злочинів, зокрема, вчинених з використан-

ням новітніх телекомунікаційних технологій, Інтернету, організованими злочинними групами, пов'язаними зі вчиненням дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП) та ін. Додаткових досліджень потребують й численні зміни та доповнення чинного КПК України в частині проведення окремих слідчих (розшукових) дій, у тому числі, слідчого експерименту, нового визначення спеціаліста, а також залучення до участі у досліджуваній слідчій (розшуковій) дії спеціалістів-криміналістів, посади яких нещодавно введено в регіональні і районні підрозділи Національної поліції України. Необхідність вдосконалення тактичних основ проведення слідчого експерименту в частині залучення спеціалістів обумовлена також і взаємодією працівників національних органів досудового слідства та експертних установ із судово-медичними та іншими експертами Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), представники яких наразі приймають участь у розслідуванні воєнних злочинів проти мирного населення і військових в Україні [4].

Мета і завдання дослідження

Метою статті є вдосконалення тактики слідчого експерименту, а *основними завданнями* – визначення правових підстав, процесуальних правил і тактичних особливостей залучення спеціалістів-криміналістів та інших спеціалістів до слідчого експерименту, а також окремих особливостей взаємодії слідчих, дізнавачів, прокурорів з вказаними спеціалістами при проведенні даної слідчої (розшукової) дії, у тому числі, в межах розслідування окремих видів злочинів.

Наукова новизна дослідження

Удосконалено правові підстави, процесуальні правила й тактичні особливості залучення спеціалістів-криміналістів та інших спеціалістів до слідчого експерименту, напрями взаємодії слідчого, дізнавача, прокурора зі спеціалістами при підготовці, проведенні та фіксації досліджуваної слідчої (розшукової) дії. Отримало подальший науковий розвиток вивчення генезису слідчого експерименту, залучення до його проведення спеціалістів-психологів, визначен-

ня актуальних напрямів подальших досліджень тактики слідчого експерименту.

Викладення основного матеріалу

Адольф Ерман наводить приклад застосування елементів слідчого експерименту при розслідуванні крадіжки із гробниці-почивальні царя Себекемсафа і його цариці в Стародавньому Єгипті у фіванському місті Мертвих за 1 тисячу років до нашої ери. На той час комісією в складі князя, двох командирів поліції, писаря, двох верховних жреців й інших осіб було здійснено огляд місця крадіжки в гробниці вказаних царських осіб і підтверджено факт викрадення золотих прикрас і золотого домашнього посуду та спалення пелен муміфікації царської сім'ї, результати якого були ретельно зафіксовані в письмовому документі. За результатами розшукових заходів було затримано 8 підозрюваних, серед яких були й каменярі, які відповідно до своєї професії знали шлях потрапляння до гробниці. В ході допиту вони зізналися в здійсненні підкопу до гробниці, вчиненні крадіжки й у розподіленні викраденого на рівні частини між усіма 8 співучасниками. Але владі публічного зізнання було недостатньо, тому їх відвели в некрополь гробниць, де підозрювані по черзі вказали на спосіб і шлях проникнення до вказаної гробниці та на місце вчинення злочину. Таким чином цими особами було підтверджено вчинення вказаного злочину, про що складено офіційний звіт, який направлено фараону Рамзесу IX для винесення вироку [5, с. 43-47]. У наведеному прикладі спостерігаємо деякі схожі риси між слідчим експериментом до нашої ери і сучасним станом тактичного забезпечення досліджуваної слідчої (розшукової) дії. А саме, допит підозрюваних у крадіжці до проведення експерименту; місце події як місце проведення слідчого експерименту; проведення слідчого експерименту з кожним підозрюваним окремо; слідчий експеримент у вигляді перевірки показань підозрюваних на місці вчинення злочину; складання письмового звіту про результати слідчого експерименту. Більш повне дослідження генези слідчого експерименту у системі слідчих (розшукових) дій проведе-

не Т. М. Балицьким, який здійснив порівняльну характеристику слідчого експерименту в романо-германській та англо-американській правових системах і засвідчив подвійну природу слідчого експерименту – юридичну та науково-технічну [6, С. 6-8].

У статті 240 чинного КПК України слідчий експеримент визначено як слідчу (розшукову) дію, що полягає у відтворенні дій, обстановки й обставин певної події, проведенні необхідних дослідів чи випробувань з метою перевірки й уточнення відомостей (реконструкції), які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Слідчий експеримент може бути проведений слідчим, прокурором та дізнавачем. Останнє впливає з положень ч. 2 ст. 40-1 КПК України, у якій визначене повноваження дізнавача проводити слідчі (розшукові) дії у випадках, установлених КПК.

За необхідності слідчий експеримент може проводитись за участю спеціаліста (ч. 2 ст. 240 КПК України) – особи, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок (ч. 1 ст. 71 КПК України). Слід відзначити, що не лише законодавець, але й науковці відносять спеціаліста до факультативних (допоміжних) учасників слідчого експерименту [6, с. 13]. На нашу думку, при розслідуванні окремих видів злочинів участь спеціаліста стає обов'язковою. Так, на практиці слідчий, прокурор, як правило, обов'язково залучають до слідчого експерименту в якості спеціалістів: а) судових медиків при розслідуванні вбивств, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; б) авто-техніків при розслідуванні ДТП; в) фахівців в галузі комп'ютерно-технічної експертизи при розслідуванні злочинів, вчинених з використанням електронно-обчислювальних машин, сучасних телекомунікаційних технологій, мережі Інтернет тощо. Можливо, подальші зміни чинного КПК України будуть пов'язані саме із внесенням випадків обов'язкової участі спеціалістів у слідчому експерименті за аналогією з тим, як це на-

разі закріплено для допиту неповнолітніх, огляду трупа, обов'язкового призначення судових експертиз для з'ясування певних обставин тощо. У цьому аспекті слід відзначити, що кожен п'ятий слідчий та кожен шостий експерт зауважує на необхідності залучення спеціаліста за особливих умов, наприклад, проведення складних експериментальних дій [7, с. 53].

Відповідно до результатів проведеного Є. О. Даніч анкетування слідчих, необхідність залучати спеціалістів постає в 97,2 % випадків, при цьому про значне підвищення ефективності слідчого експерименту внаслідок залучення спеціалістів зазначили майже 79 % опитаних респондентів [7, с. 14]. Тим не менше, науковці відмічають наступні тактичні помилки, що допускаються слідчими під час проведення слідчого експерименту: а) невстановлення психологічного контакту з особою, за участі якої проводяться експериментальні дії (випробування) – 53 %; б) неякісне створення умов (обстановки), які максимально наближені до тих, у яких відбувалася подія (дія), факт або явище – 47 %; в) відсутність науково-технічних засобів фіксації слідчого експерименту – 42 %; г) невикористання під час експерименту тих же знарядь, засобів і предметів, які використовувалися під час вчинення злочину – 31 %; д) неякісний добір учасників експериментальних дослідів (випробувань) – 29 %; е) несвоєчасне проведення слідчого експерименту – 23 %; ж) порушення вимог щодо підбору понять – 18 %; з) відсутність єдиного керівництва слідчою дією – 7 %; і) ігнорування оперативно-розшукової інформації – 5 % [8, с. 149].

Вважаємо, що ефективна взаємодія зі спеціалістами при підготовці і проведенні слідчого експерименту дозволить уникнути більшості з вказаних помилок. Так, на наш погляд, взаємодія зі спеціалістом з урахуванням його фахових знань може здійснюватись у таких напрямках: 1) консультування слідчого, дізнавача, прокурора з питань обрання виду й способу проведення і фіксації слідчого експерименту; 2) підбір предметів чи речових доказів (наприклад, муляжів холодної чи(і) вогнепальної зброї,

макетів, манекенів, імітаторів, транспортних засобів, характеристики яких будуть аналогічні тим, що приймали участь у ДТП тощо), які слід використовувати при проведенні слідчого експерименту; 3) встановлення обстановки і обставин події (реконструкція обстановки) з метою проведення експериментальних дослідів, поради щодо розташування учасників слідчого експерименту для вирішення його конкретної мети і завдань; 4) безпосереднє здійснення відповідних етапів вимірювань, дослідних дій тощо з метою досягнення основних завдань досліджуваної С(Р)Д у конкретній ситуації; 5) забезпечення контролю за дотриманням критеріїв порівняння обставин, що підлягають уточненню чи перевірці; 6) корегування порядку та особливостей виконання дослідних дій учасників слідчого експерименту з точки зору фахових знань спеціаліста та з метою дотримання необхідних умов проведення слідчого експерименту, урахуванням меж можливого діапазону змін певних характеристик, обставин, дій тощо; 7) постановка запитань учаснику слідчого експерименту при відтворенні ним певних дій, обстановки чи обставин певної події; 8) проведення додаткової фіксації ходу і результатів досліджуваної слідчої (розшукової) дії наявними технічними та іншими засобами й надання слідчому, дізнавачу, прокурору відповідних результатів чи(і) їх носіїв (звук- чи відеозапис, фото таблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу, а також спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів, письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні слідчого експерименту тощо); 9) спільна оцінка результатів слідчого експерименту. На необхідності залучення до оцінювання результатів слідчого експерименту спеціаліста, який у консультативній формі роз'яснює застосовані методи й отримані результати, вказує на певні недоліки, узагальнює висновки щодо одержаних результатів, контролює дотримання критеріїв порівняння обставин, приймає участь у визначенні характеру, закономірності та стійкості взаємозв'язку між раніше встановленими й отриманими під час експерименту параметрами досліджуваної події чи її обставин наголошують також й інші вчені [7, С. 4, 121]; 10) надання консультацій щодо призначення необхідних судових експертиз за результатами проведеного слідчого експерименту тощо.

перименту параметрами досліджуваної події чи її обставин наголошують також й інші вчені [7, С. 4, 121]; 10) надання консультацій щодо призначення необхідних судових експертиз за результатами проведеного слідчого експерименту тощо.

Аналіз наукової літератури дозволяє визначити, що до важливих тактичних прийомів слідчого експерименту вчені відносять реконструкцію обстановки, проведення слідчого експерименту у аналогічні за освітленням, погодними та іншими умовами пору року і час доби, застосування таких самих або подібних предметів тощо [3, 6, 7, 8]. Умови та обстановка, наявні при проведенні слідчого експерименту, але такі, що не піддаються поновленню, знижуватимуть доказове значення його результатів. Залучення спеціалістів з відповідних галузей знань сприятиме уникненню цього негативного наслідку. Відтворення дій, обстановки й обставин конкретного кримінального правопорушення на місці досліджуваної події, як правило, потребує ретельної і кропіткої роботи з відновлення первинної обстановки чи її максимального наближення до вихідних ознак і умов події. У зв'язку з чим слідчому, дізнавачу, прокурору і доцільно використовувати допомогу різного роду спеціалістів, у тому числі, криміналістів.

На сьогодні спеціалісти-криміналісти, є співробітниками відділу техніко-криміналістичного супроводження досудового розслідування, що діють у структурі Національної поліції України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 р. № 865 [9] і Наказу Національної поліції України від 14.01.2021 р. № 391. До цього техніко-криміналістичне супроводження досудового розслідування здійснювалось інспекторами-криміналістами і техніками-криміналістами відповідно до положень Наказу МВС України від 19.08.2015 р. № 993 «Про внесення змін до наказу МВС від 17 грудня 2009 року № 530дск», який наразі втратив чинність.

Слід констатувати, що попри перенайменування посад у зазначених нормативних актах, відповідні зміни не були внесені до діючих відомчих інструкцій і наказів

МВС України. Так, не про спеціалістів-криміналістів, а про інспекторів-криміналістів (техніків-криміналістів) зазначено у Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні [10], Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України [11], Наказі МВС України «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» тощо [12]. Тобто знов складається неоднозначна ситуація, за якої стає можливим оскарження результатів проведених як слідчого експерименту, так і інших слідчих (розшукових) дій та досудового розслідування в цілому. Наявність певних невідповідностей в чинних відомчих нормативних актах, що регулюють залучення спеціалістів до слідчих (розшукових) дій, відмічають й інші науковці [13, с. 208.].

Слід звернути увагу на те, спеціалісти-криміналісти, залучені до участі у слідчому експерименті виступають, по-перше, як фахівці, які володіють спеціальними криміналістичними знаннями і навичками, по-друге, як члени слідчо-оперативної групи, які мають виконувати вказівки слідчого, дізнавача, прокурора, допомагати їм у реконструкції події та здійснити фіксацію результатів слідчого експерименту.

З метою підвищення ефективності використання знань спеціаліста-криміналіста при проведенні слідчого експерименту, слідчий може ознайомити його з матеріалами кримінального провадження, зокрема, протоколами огляду місця події, допиту потерпілого, свідка, підозрюваного, висновками експертиз та відповідними додатками, а саме, фототаблицями, планами, схемами, звуко- чи відеозаписами тощо.

На нашу думку, до участі у слідчому експерименті окрім спеціаліста-криміналіста слід залучати й фахівців у інших галузях знань. Зокрема, авторами пропонується введення у слідчих і оперативних підрозді-

лах штатних посад спеціалістів-психологів, що вже давно працюють у поліцейських підрозділах зарубіжних країн (і це не викликало ніяких дискусій), а тому вказана позитивна практика була б доцільною й щодо введення таких посад у правоохоронні органи України. На доцільність участі спеціаліста-психолога під час проведення слідчого експерименту обґрунтовано вказувала і Є. О. Даніч. На думку дослідниці це сприятиме підвищенню ефективності слідчого експерименту, зокрема, створенню сприятливої обстановки проведення цієї дії, налагодженню психологічного контакту, наданню допомоги його учасникам, насамперед – потерпілим [7, с. 4]. Підтримуємо точку зору, що перспективним напрямом використання результатів спеціальних психологічних знань під час проведення слідчого експерименту є використання отриманих відомостей для формування психологічного портрета (профілю) злочинця в кримінальному провадженні [7, с. 172].

Також окрім спеціаліста-криміналіста слід залучати й фахівців у інших галузях знань до проведення слідчого експерименту, метою якого є перевірка навичок та вмінь підозрюваного (наприклад, з виготовлення підроблених документів і грошових знаків, відкриття сейфів без ключів, підбір комп'ютерних паролів, несанкціонованого втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж тощо). У таких ситуаціях необхідними стають попередня психологічна підготовка підозрюваного та встановлення з ним психологічного контакту з метою спонукати його бажання продемонструвати свої навички та вміння, використані при вчиненні розслідуваного злочину. Складна задача постає перед слідчим, дізнавачем, прокурором і через необхідність залучення спеціаліста, який є фахівцем у новітніх галузях знань.

Так, при розслідуванні фактів розкрадання грошових коштів у юридичної особи, вчинене через ігрові автомати за допомогою пейджерів, перш за все, здійснювався пошук відповідного

спеціаліста для його залучення до слідчого експерименту та подальшого проведення судової експертизи. Одночасно з цим здійснювалась кропітка робота зі встановлення психологічного контакту з підозрюваними з метою отримання його згоди на участь у слідчому експерименті, без результатів якого призначення відповідної експертизи і доказування причетності підозрюваного до розслідуваного злочину значно ускладнилось би [14, с. 6; 15, с. 42-43].

Слід відзначити, що кількість кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку та інших злочинів, при вчиненні яких використовуються новітні ЕОМ, телекомунікаційне обладнання, комп'ютерні мережі, Інтернет невинно збільшується. Тож проблема підшукування відповідних спеціалістів з метою їх залучення до участі у слідчому експерименті, й дотепер залишається актуальною та такою, що потребує вирішення.

Завдяки відтворенню дій, обстановки й обставин конкретного кримінального правопорушення, в ході слідчого експерименту можуть бути перевірені версії, наявні фактичні дані та показання підозрюваного, потерпілого або свідка. Але значення слідчого експерименту не лише у перевірці відомих фактів, але й в установленні нових відомостей і доказів [16, с. 45]. До яких ми відносимо встановлення механізму вчинення злочину; ступеня відповідності показань підозрюваного, потерпілого або свідка обстановці на місці події та, відповідно, достовірності їх показань; меж обізнаності перевіряємої особи про обстановку на місці події тощо.

У науковій літературі викладено позицію, що набагато більшу доказову цінність має слідчий експеримент, за допомогою якого відтворюються дії, обстановка або інші обставини злочину, вчиненого злочинним співтовариством (злочинною групою), оскільки під час проведення слідчого експерименту особа може не тільки відтворювати власні дії, але й під час демонстрації інших обставин події повідомляти інформацію про те, які саме дії вчинив її співучасник (співучасники) [6, с. 9]. Власний досвід

слідчої діяльності дозволяє нам натомість відзначити більш складний характер слідчого експерименту, що проводиться при досудовому розслідуванні злочину, вчиненого злочинною групою. Адже окрім основних завдань мають бути вирішені і специфічні, що обумовлює включення додаткових елементів підготовки, проведення і фіксації досліджуваної слідчої (розшукової) дії. Наприклад, підлягає визначенню черговість проведення слідчого експерименту з кожним зі співучасників злочину, потребує уваги вжиття заходів забезпечення безпеки учасників, коло яких буде також значно розширено.

Заслугує на подальшу увагу науковців і проблема належного контролю за точністю проведення вимірів засобами вимірювальної техніки спеціалістами з числа працівників органів Національної поліції України, які залучаються до слідчого експерименту [13, С. 209], а також необхідність суворого дотримання вимог законодавства щодо нерозголошення відомостей досудового розслідування, які стали відомі спеціалістам у зв'язку з участю у слідчому експерименті, а рівно в інших слідчих (розшукових) діях.

Так, старшим спеціалістом – криміналістом 10.02.2021 у процесі проведення огляду місця події було здійснено фото-, відео фіксація на особистий телефон з метою подальшого використання зазначеної інформації в службових цілях та отриманого для цього відповідного флеш-накопичувача у криміналістичній лабораторії. Водночас, за даними протоколу аналізованої С(Р)Д вказаний накопичувач долучено не було, а безпосередньо після її завершення у всесвітній мережі Інтернет та телеграм-каналах з'явилися фото-, відео- зображення проведеного огляду та голови трупу неповнолітнього. За даним фактом в подальшому було ініційовано службове розслідування, за результатами якого спеціаліста-криміналіста притягнуто до дисциплінарної відповідальності [17].

Зрозуміло, що в умовах сьогодення нагальною є і потреба удосконалити підстав, особливостей і тактики взаємодії вітчизняних слідчих, прокурорів, спеціалістів (криміналістів, вибухо-техніків, пожежників, ін.) із слідчими і експертами Міжнародно-

го кримінального суду при документуванні воєнних злочинів проти мирного населення, що вчинюються в Україні [4], що має стати предметом окремих наукових досліджень.

Висновки

Правовими підставами залучення спеціалістів до слідчого експерименту є КПК України, закони України та підзаконні нормативно-правові акти, у тому числі, відомчі, у яких врегульовані окремі положення участі спеціалістів у слідчих (розшукових) діях. Внесені до підзаконних нормативно-правових актів зміни в частині перенайменування посад інспекторів-криміналістів і техніків-криміналістів на посади «спеціалістів-криміналістів» відповідають положенням статей 71 «Спеціаліст» і 72 «Відповідальність спеціаліста» чинного КПК України. Водночас, потребують приведення у відповідність численні відомчі нормативні акти МВС України, у яких і на сьогоднішній день залишаються закріпленими посади інспекторів-криміналістів і техніків-криміналістів.

Залучення спеціалістів, у тому числі, спеціалістів-криміналістів до слідчого експерименту на досудовому розслідуванні, вимагає від слідчого, дізнавача, прокурора дотримання сучасних тактичних рекомендацій щодо підготовки, проведення і фіксації даної слідчої (розшукової) дії. Взаємодія зі спеціалістом має бути спрямована на ефективне проведення слідчого експерименту та дозволяє уникнути тактичних помилок при обранні необхідних елементів його підготовки, проведення і фіксації.

Певні особливості притаманні проведенню слідчого експерименту при розслідуванні злочинів, вчинених із використанням сучасних телекомунікаційних, цифрових та інших технологій, вчинених організованими злочинними групами, пов'язаних із вчиненням ДТП та ін. Залучення відповідних спеціалістів до слідчого експерименту обумовлює можливість реконструкції злочинних дій та закладає підґрунтя до подальшого проведення судових експертиз.

Актуальними напрямками подальших наукових досліджень є залучення до слідчо-

го експерименту спеціалістів-психологів, а також спеціалістів і експертів Міжнародного Кримінального суду при документуванні воєнних злочинів на території України.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Шепітько В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія. Харків. Харків юридичний. 2007. 432 с.

3. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій: монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.

4. В Україну приїхали 42 слідчих Міжнародного кримінального суду, які будуть розслідувати злочини Росії у війні. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayinu-priyihali-42-slidchih-mizhnarodnogo-kriminalnogo-sudu-yaki-budut-rozsliduvati-zlochinni-rosiyi-u-vijni>

5. Ерман А. Государство, армия и общество Древнего Египта. Москва: Центр Полиграф, 2008. 394 с.

6. Балицький Т.М. Слідчий експеримент в системі слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2015. 21 с.

7. Даніч Є.О. Використання спеціальних знань під час проведення слідчого експерименту: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 – Право). Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2019. 238 с.

8. Очеретяний В. А. Організація і тактика проведення слідчого експерименту: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Дніпропетровськ, 2015. 218 с.

9. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопа-

да 2015 р. № 988 : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 р. № 865 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2020-%D0%BF#Text>

10. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>

11. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20?find=1&text>

12. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17?find=1&text>

13. С. Свириденко, В. Пясковський. Щодо питання залучення до участі в слідчих (розшукових) діях працівників МВС України як спеціалістів // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 6. С. 205-209.

14. Юхно О.О., Захаров В.І. Клондайк, що не відбувся, або Прогрес спіткнувся об закон. *Іменем закону. Тижневник МВС України*. № 26-27(5311). 05.07. 2002. С. 6.

15. Юхно О.О. Нові способи шахрайства – обман ігрових автоматів. *Слідча практика*. Головне слідче управління МВС України. Збірник. Укладач. Захаров В.І. Київ. РВВ МВС України. 2003. С. 42-43.

16. Чаплинська Ю. А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). *Криміналістичний вісник*. 2013. № 1 (19). С. 43–48.

17. Рішення Харківського окружного адміністративного суду № 99227688 від 25.08.2021 р. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/99227688/>

References

1. Criminal Procedure Code of Ukraine [Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks

Ukrayiny]: Law of Ukraine of April 12, 2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Shepitko V.Yu. Forensic tactics (system-structural analysis): [Kryminalistychna taktyka (systemno-strukturnyy analiz)]: monograph. Kharkiv. Kharkiv legal. 2007. 432 pp.

3. Chaplinsky KO Tactical support of investigative actions [Taktychne zabezpechennya provedennya slidchykh diy] : a monograph. Dnepropetrovsk: Dneprop. State University of Internal Affairs; Lira LTD, 2010. 560 pp.

4. 42 International Criminal Court investigators arrive in Ukraine to investigate Russia's war crimes [V Ukrayinu pryikhaly 42 slidchykh Mizhnarodnoho kryminal'noho sudu, yaki budut' rozsliduvaty zlochyny Rosiyi u viyni]. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayinu-priyihali-42-slidchih-mizhnarodno-go-kriminalnogo-sudu-yaki-budut-rozsliduvati-zlochiny-rosiyi-u-vijni>

5. Erman A. State, army and society of ancient Egypt. Moscow: Polygraph Center, 2008. 394 pp.

6. Balytsky TM Investigative experiment in the system of investigative (search) actions in the criminal proceedings of Ukraine [Slidchy eksperyment v systemi slidchykh (rozshukovykh) diy u kryminal'nomu provadzhenni Ukrayiny]: dissertation abstract ... cand. of law science: specialty 12.00.09 - criminal procedure and criminalistics, forensic examination; operational and search activities. National University of State Tax Service of Ukraine. Irpen, 2015. 21 pp.

7. Danych Ye.O. Use of special knowledge during the investigative experiment [Vykorystannya spetsial'nykh znan' pid chas provedennya slidchoho eksperymentu]: dissertation ... cand. of law science: specialty 12.00.09 - criminal procedure and criminalistics, forensic examination; operational and search activities. (081 – Law). National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2019. 238 pp.

8. Ocheretyany VA Organization and tactics of the investigative experiment [Orhanizatsiya i taktyka provedennya slidchoho eksperymentu]: dissertation ... cand. of law science: specialty 12.00.09 -

criminal procedure and criminalistics, forensic examination; operational and search activities. Dnepropetrovsk: Dneprop. State University of Internal Affairs, 2015. 218 pp.

9. On amendments to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 11, 2015 № 988 [Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 23.09.2020. № 865. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2020-%D0%BF#Text>

10. About the statement of the Instruction on the organization of interaction of bodies of pre-judicial investigation with other bodies and divisions of National police of Ukraine in prevention of criminal offenses, their detection and investigation [Pro zatverdzhennya Instruktsiyi z orhanizatsiyi vzayemodiyi orhaniv dosudovoho rozsliduvannya z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny v zapobihanni kryminal'nym pravoporushennyam, yikh vyvavlenni ta rozsliduvanni]: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>

11. About the statement of the Instruction on the organization of reaction to statements and the message on criminal, administrative offenses or events and operative informing in bodies (divisions) of National police of Ukraine [Pro zatverdzhennya Instruktsiyi z orhanizatsiyi reahuvannya na zayavy i povidomlennya pro kryminal'ni, administratyvni pravoporushennya abo podiyi ta operatyvnoho informuvannya v orhanakh (pidrozdilakh) Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny]: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20?find=1&text>

12. About the organization of activity of investigative divisions of National police of Ukraine [Pro orhanizatsiyu diyal'nosti slidchykh pidrozdiliv Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny]: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. 06.07.2017 № 570. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17?find=1&text>

13. S. Svyridenko, V. Pyaskovsky. On the issue of involving employees of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in participation in investigative (search) actions as specialists [Shchodo pytannya zaluchennya do uchasti v slidchykh (rozshukovykh) diyakh pratsivnykiv MVS Ukrayiny yak spetsialistiv] // Entrepreneurship, Economy and Law. 2021. № 6. P. 205-209.

14. Yukhno OO, Zakharov VI The Klondike failed or Progress stumbled upon the law. [Klondayk, shcho ne vidbuvsya, abo Prohres spitknuvsya ob zakon]. In the name of the law. Weekly of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. № 26-27(5311). 05.07.2002. P. 6.

15. Yukhno O.O. New ways of cheating – cheating slot machines. [Novi sposoby shakhraystva – obman ihrovykh avtomativ]. Investigative practice. Main Investigation Department of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Collection. Compiler. Zakharov V.I. Kyiv. 2003. P. 42-43.

16. Chaplynska Yu. A. Investigative experiment (organizational aspect). [Slidchyy eksperyment (orhanizatsiynyy aspekt)]. Forensic Bulletin. 2013. № 1 (19). P. 43–48.

17. Decision of the Kharkiv District Administrative Court [Rishennya Kharkivs'kohookruzhnoho administratyvnoho sudu] № 99227688. 25.08.2021. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/99227688/>

Yukhno O.O., Matiushkova T.P.
**INVOLVEMENT OF SPECIALISTS
INTO AN INVESTIGATIVE
EXPERIMENT DURING THE PRE-TRIAL
INVESTIGATION**

Current theoretical, legislative and applied issues of tactics of the investigative experiment and ways to solve them in terms of involving specialists from different fields of knowledge in its preparation, conduct and recording are identified in the article.

A comparative analysis of the relevant articles of the current CPC of Ukraine, the CPC of Ukraine of 1960, bylaws, including departmental ones, has been done. It was established that after the renaming of the positions of fo-

АНОТАЦІЯ

В статті визначені сучасні теоретичні, законодавчі і прикладні проблемні питання тактики слідчого експерименту та шляхів їх вирішення в частині залучення спеціалістів з різних галузей знань при його підготовці, проведенні та фіксації.

Здійснено порівняльний аналіз відповідних положень чинного КПК України, КПК України 1960 року, підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі, відомчих. Встановлено, що після перенайменування посад інспекторів-криміналістів (техніків-криміналістів) на спеціалістів-криміналістів, не були приведені у відповідність відомчі нормативно-правові акти. Визначені правові підстави, процесуальні правила і тактична особливості залучення спеціалістів-криміналістів та інших спеціалістів до слідчого експерименту, а також окремі особливості взаємодії слідчих, дізнавачів, прокурорів з вказаними спеціалістами при проведенні даної слідчої (розшукової) дії, у тому числі, в межах розслідування окремих видів злочинів.

Піднято питання щодо доцільності змін чинного КПК України щодо передбачення випадків обов'язкової участі спеціалістів у слідчому експерименті.

Відобразжено, що спеціалісти-криміналісти, залучені до участі у слідчому експерименті виступають, по-перше, як фахівці, які володіють спеціальними криміналістичними знаннями і навичками, по-друге, як члени слідчо-оперативної групи, які мають виконувати вказівки слідчого, дізнавача, прокурора, допомагати їм у реконструкції події та здійснити фіксацію результатів слідчого експерименту.

Визначені актуальні напрями подальших досліджень залучення спеціалістів до слідчого експерименту: залучення до слідчого експерименту спеціалістів-психологів, а також спеціалістів і експертів Міжнародного Кримінального суду при документуванні воєнних злочинів на території України.

Ключові слова: залучення спеціалістів, слідчий експеримент, спеціаліст-криміналіст, взаємодія, вдосконалення тактики.

rensic inspectors (forensic technicians) to forensic specialists, departmental legal acts were not brought into line. The legal bases, procedural rules and tactical features of involvement of forensic specialists and other specialists into the investigative experiment are determined. The issues of cooperation between investigators, prosecutors, police coroner, with the specialists in various science fields within their participation in the investigative experiment during pre-trial investigation of certain type of criminal offenses have been conducted. The question of the expediency of amendments to the current CPC of Ukraine to anticipate cases of mandatory participation of specialists in the investigative experiment has been raised.

It is shown that the forensic specialists involved in the investigative experiment, firstly, act as specialists with special forensic knowledge and skills, and secondly, as members of the investigative team have to follow the instructions of the investigator, coroner, and prosecutor, to assist them during the reconstruction of the crime scene and to record the results of the investigative experiment.

The current tendencies for further research on the involvement of specialists into the investigative experiment are determined, such as the involvement of specialists in psychology, as well as specialists and experts of the International Criminal Court in documenting war crimes in Ukraine.

Keywords: involvement of specialists, investigative experiment, forensic specialist, cooperation, improvement of tactics.